

KÖZÖSSÉGI RÉGÉSZETI WORKSHOP A TATAI KUNY DOMOKOS MÚZEUMBAN

GYÓRI-PÓRSZÁSZ ANNA¹

Magyar Régészet 13. évf. (2024) 4. szám, pp. 74–76.

A 2024-es esztendőben a Kuny Domokos Múzeum egyik fontos célként tűzte ki tudományos tevékenysége megerősítését. Vármegyei hatókörű városi múzeumként – a különböző tudományágak, művészettörténet, történettudomány, természettudomány mellett, a régészet témakörében is kerestük azokat az eseményeket, amelyeknek intézményünk helyszínt adhatna. A III. Országos Közösségi Régészeti Konferenciát szervező Közösségi Régészeti Egyesület és a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézet megkeresésünket szívesen fogadta, így 2024. október 22-én megrendeztünk egy közösségi régészettel foglalkozó workshopot a tatai Várban.

Kulcsszavak: közösségi régészet, workshop, fémdetektor, törvénymódosítás

A Kuny Domokos Múzeumban, mint ahogy az ország számos intézményében, a régészeti feladatellátás döntő többségét a terepi munkák teszik ki. Az önkéntesek részéről egyre növekszik az igény a múzeumokkal való közreműködésre, ezáltal pedig egyértelművé vált, hogy szükséges az olyan intézmények, egyesületek és elismert kutatók megkeresése, amelyek a tudományos feladatokkal és az önkéntesek bevonásában már egyaránt tapasztaltak, és iránymutatásukkal hatékonyan tudunk együtt dolgozni.

Az önkéntesek szívesen részt vállalnak a múzeumi élet körforgásában. A régészeti feladatellátás, azon belül is a fémkeresős tevékenységgel összekapcsolható tudományos tevékenység, kiemelkedő szerepet kapott intézményünkben. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy az önkéntesek segítségével nélkül a kapacitáshiányban szenvedő vidéki intézmények nehezen és lassabban tudják ellátni a feladataikat. A felgyorsuló világ, amely – a lakosság és a beruházók részéről egyaránt – gyors eredményeket is kíván, nem teszi lehetővé, hogy évekig dolgozzunk egy adott helyen, főleg, hogy jogszabályi kötelezettségeink is időkereteket szabnak. Az önkéntesek hozzáállása viszont egészen más módon közelíti meg a feladatok ellátását, külső szereplőként új irányokat mutatnak a régészek számára. Segítségnyújtásuk sokszor „életmentő” is tud lenni, különösen egy-egy erőltetett menettel felérő ásatási napon.

Közösségi régészeti workshopokat már 2019 végén (RÓZSA 2020) és 2020 őszén (RÁCZ & MAG 2020) is rendeztek, így a tatai találkozó a harmadiknak számít. A korábbi eseményeken a fémkeresőzéssel kapcsolatos elgondolások ütköztetése mellett, a kollégák kifejezetten a jó gyakorlatok meghonosítását szorgalmazták, azonban nem sikerült országosan egységes protokollt kialakítani.

A tatai találkozót eredetileg kétnapos rendezvénynek szántuk, ahol az első napon néhány előadást követően meghívott vendégeinkkel egyeztettünk volna a tervezett törvénymódosítással kapcsolatosan, illetve a hatóságokhoz intézett kérdéseiket is feltehetnék volna a jelenlévők. A második napra pedig az önkéntesek számára izgalmasabb programot terveztünk, ahol a régészekkel való egyeztetések mellett, kötetlen beszélgetésen nyílt volna lehetőség a tapasztalatcserére. Az esemény során szerettünk volna helyet biztosítani az önkénteseknek igényeik, elképzeléseik bemutatására is.

Az idő szűkössége és egyéb anomáliák végett, sajnálatos módon a második nap programját nem tudtuk megvalósítani. A workshopra az ország több pontjáról, Zalától Békés vármegyéig jelezték a kollégák a részvételi szándékukat, és számos intézmény, bár megjelenni nem tudott az eseményen, azt jelezte felénk, hogy érdekesnek, hasznosnak találja a programot, és igényt tartana az online verzióra. Rendezvényünkön a régészek mellett önkéntesek is képviseltették magukat. A workshopon közel 50 fő vett részt, ez a létszám – a rövid szervezési időhöz képest – országos szinten is magasnak számít. A múzeumi régészekon kívül

¹ Kuny Domokos Múzeum, Tata, anna.porszasz@gmail.com

meghívtuk a kormányhivatalok örökségvédelmi osztályain dolgozó kollégákat is, hogy minél több kérdéskört tudjuk megtárgyalni a délutáni kerekasztal beszélgetésen.

A nap első felében a közösségi régészet témájában hallgathattunk meg előadásokat (1.kép). Elsőként Czövek Attila adott elő a Tolna vármegyei helyzetről, bemutatva, mennyire sokszínű és szerteágazó a régészet és a közösségi régészet kapcsolata. Juhász Lajos a brüsszeli fémkeresős konferenciáról, valamint a belgiumi fémkeresős kutatások jelen állapotáról számolt be. Wollák Katalin felvillantotta a nemzetközi és a hazai szabályozás néhány elemét, majd bemutatta (előadótársa, Jan Marik közreműködésével) a fémdetektor-használat csehországi kereteit. Papp Attila az önkéntesekkel való intenzív együttműködés eredményeiről beszélt, Rácz Tibor Ákos pedig javaslatokat tett a fémkeresővel történő kutatások működési kereteire vonatkozóan.

A délután folyamán meghívott vendégeinkkel, Könye Kornéllal, az Építési és Közlekedési Minisztérium Műemlékvédelemért felelős Helyettes Államtitkárság Régészeti Főosztályának vezetőjével, Elekes István alezredessel, a Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozóiroda (KR NNI) Műkincsvédelmi Alosztály vezetőjével és Virágos Gáborral, a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ Nemzeti Régészeti Intézet régészeti főigazgatóhelyettesével beszélgettünk. Ennek során számos kérdés merült fel a várható új törvénymódosításokkal kapcsolatban, amely egyértelműen mutatja, mind a hivatalokban, mind a régészettel foglalkozó intézményekben kevés az erre vonatkozó információ, nincs egységes eljárásrend, a jogszabály értelmezése területenként eltérő, az elmaradások megoldására, változásra van szükség.

Noha eredeti tervünk a fémdetektorok használati szakmai protokolljának írásba foglalása volt, a várható jogszabály-módosítások és a helyi problémák nagyobb érdeklődésre és figyelemre tartottak számot. A kerekasztal-beszélgetésben résztvevők számos kérdést fogalmaztak meg a meghívott vendégek felé, így a kialakult diskurzust nem szakítottuk meg (2.kép). Bár mindeközben csupán a felszínt kapargattuk, a legfontosabb problémaköröket így is sikerült érintenünk. A párbeszéd, amelynek szem- és fültanúi lehettünk, egyértelmű bizonyítéka annak, hogy az ilyen jellegű eszmecserekre igény és szükség is van, ez a tatai találkozó talán legfontosabb tanulsága.

Jónéhány előremutató példát ismerünk a közösségi régészettel foglalkozó kollégák tevékenységében, ezeket a jó gyakorlatokat kellene egységesíteni és a gyakorlatban hasznosítani, természetesen a jogszabályok betartása mellett. Nem szabad megfelelkezünk arról sem, hogy az önkéntesek nélkül lelőhelyek

1. kép

semmisülhetnek meg, munkájuk nélkül mára már nehezen tudunk létezni. Az úgynevezett láthatatlan munkáink – mert régészetben is használhatjuk ez a kifejezést – egy részét is önkénteseink végzik el.

Remélhetőleg azon intézmények, amelyek ma még nem rendelkeznek közösségi régészeti programmal, érdekeltté válnak, hogy a jövőben az illegális tevékenységek megelőzését önkénteseikkel közösen végezzék, akiknek szívügyük a történelem és a kulturális örökség védelme. Az eddig kialakult szokásokból egységes normát kell formálni, amely paralel a jogi háttérrel. A workshop rámutatott arra, hogy erre minden résztvevő fél részéről megvan a nyitottság. Reméljük, a jövőben az eredeti tervein-

2. kép

ket is megvalósíthatjuk, és további eszmecserék helyszínéül szolgálhat Tata városa és a Kuny Domokos Múzeum. Szeretnénk megköszönni, a bizalmat és a lehetőséget, hogy annak ellenére, hogy intézményünk eredetileg csak helyszínként szolgált volna, egy magas horderejű eseményt rendezhetett meg.

Az esemény a tatai múzeum esetében debütálásként is felfogható, szeretnénk ugyanis egy platformot kialakítani – függetlenül a közösségi régészet témájától –, ahol a régész-közösség tudományos problémákról, lehetőségekről konzultálhat. A tudományos konferenciáktól eltérően olyan teret szeretne múzeumunk nyújtani, ahol kötetlenül lehet egyeztetni elméleti és gyakorlati kérdésekről, nehézségekről, újonnan kialakított rendszerek bemutatásáról, legyen itt szó adattári kérdésekről, leltározásról, revízióról, bontási technikákról, informatikai és geodéziai kérdésekről.

Szeretettel várjuk a workshopkal kapcsolatos tapasztalatokat, a továbblépés lehetőségeihez a javaslatokat, építő jellegű kritikákat. Pályázatunk elbírálását követően remélhetőleg újabb eseményre hívhatjuk majd meg a kollégákat, ahol fontos szakmai kérdéseket vitathatunk meg.

HIVATKOZOTT IRODALOM

Rózsa Z. (2020). Apud mensam rotundam – Vélemények és javaslatok a közösségi régészetről és a fémkeresőzésről. *Magyar Régészet Online* 2020 Tavasz. <https://www.magyarregeszet.hu/egyedi-tartalom/apud-mensam-rotundam-velemenyek-es-javaslatok-a-kozossegi-regeszetrol-es-a-femkeresozesrol/>

Ráczy T. Á. & Mag H. (2020). Beszámoló a II. Közösségi Régészeti Workshopról. *Magyar Régészet Online* 2020 Ősz.. <https://www.magyarregeszet.hu/egyedi-tartalom/beszamolo-a-ii-kozossegi-regeszeti-workshoprol/>